

Bijlage M3: Beschrijving Perceel 3 Werkplekieren voor leraren in het (v)so

Gegevens Inschrijver	
Uniek identificatienummer:	23wpLvso
Interventie	
Titel Interventie	Werkplekieren voor leraren in het (v)so
Onderwijssector(en) Interventie	☐ Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) ☐ Praktijkonderwijs (pro) ☒ Speciaal onderwijs (so) (inclusief sbo) ☒ Voortgezet speciaal onderwijs (vso)

BC1a. Geef een beschrijving van de Interventie

Geef een duidelijke beschrijving van de Interventie. Besteed hierbij aandacht aan de volgende onderdelen:

- Definitie van de Interventie
- Doelen en doelgroep van de Interventie
- De aansluiting van de Interventie bij de doelgroepen en doelen van de Prijsvraag

Definitie van de Interventie

Leraren worden in de aanpak van *Werkplekieren voor leraren* door middel van competentie gerelateerde werkopdrachten getraind in het toepassen van belangrijke leerstrategieën in het (v)so. In deze interventie betreft dit de 12 gevalideerde bouwstenen voor effectieve didactiek van Paul Kirschner, zoals uiteengezet in Surma, T., Vanhoyweghen, K., Sluismans, D., Camp, G., Muijs, D., & Kirschner, P. A. (2019). *Wijze lessen: Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*. Ten Brink Uitgevers.

Zie Plan van aanpak (bijlage J) voor een opsomming van de 12 bouwstenen.

Doelen en doelgroep van de Interventie

We onderscheiden per doelgroep de volgende beoogde effecten

- o leerlingen:
 - a. dankzij de beproefde aanpak van *Werkplekieren voor leraren* wordt de ontwikkeling van cognitieve, sociaal-emotionele en praktische vaardigheden van leerlingen bevorderd, met name daar waar vertraging is of kan ontstaan
 - b. leerlingen profiteren optimaal van de lessen, dankzij de inzet en de toepassing van 12 effectieve didactische principes door hun docenten
- o leraren:
 - a. leraren kunnen dankzij de toepassing van onze aanpak van *Werkplekieren voor leraren* de 12 bouwstenen voor effectieve didactiek gericht inzetten in hun lessen die daarmee effectiever worden
 - b. leraren kunnen de effecten van hun lessen op basis van een valide en beproefde aanpak monitoren, evalueren en versterken

De aansluiting van de Interventie bij de doelgroepen en doelen van de Prijsvraag

Door de toepassing van een beproefde aanpak krijgen de lessen van leraren op scholen in het (v)so een stevige didactische upgrade en bevorderen we de ontwikkeling van cognitieve, sociaal-emotionele en praktische vaardigheden van leerlingen in het (v)so.

Met een eerder voor de doelgroep van leraren in het (v)so ontwikkeld en toegepast instrument (een elektronische, interactieve leerbibliotheek) monitoren we de effecten van de didactische ingrepen op het leren van de (v)so-leerling.

Inhoudelijk richt de interventie zich op een set van 12 competenties die 1 op 1 gedestilleerd zijn uit het bouwstenenmodel van Kirschner en vertaald naar de praktijk van het gespecialiseerd onderwijs. Bij elk van de 12

competenties worden in de aanpak van de interactieve bibliotheek gedragskenmerken en daaruit voortvloeiende criteria weergegeven. Deze kenmerken en criteria richten de lesobservaties en de leerdoelen van de leraar. Ten slotte genereert de bibliotheek op basis van diverse eigen scores maatwerk-werkopdrachten voor de leraar. Hiermee ontwikkelen we samen met de leraar nieuwe kennis voor de praktijk van het (v)so-onderwijs.

BC1b. Geef een beschrijving van de verwachte impact van de Interventie

Geef een duidelijke beschrijving van de verwachte impact van de Interventie. Besteed hierbij aandacht aan de volgende onderdelen:

- *De probleemstelling, hoe dit probleem zich in scholen manifesteert en op welke wijze een goede match tussen het probleem en de gekozen aanpak kan worden gewaarborgd*
- *De onderbouwing van (veronderstelde) werking van de Interventie met een theorie en/of (praktijk)redenering*
- *De wijze waarop de Interventie bijdraagt aan het opbouwen van nieuwe kennis en het creëren van meerwaarde voor scholen in het vmbo, pro of (v)so*

De probleemstelling

In de praktijk van het begeleidings-en advieswerk dat wij verrichten voor Gespecialiseerd Onderwijs, zien we dat veel (v)so-scholen niet de onderwijskwaliteit bieden die nodig is. Leerlingen stromen daardoor uit op een te laag niveau. Ze vinden niet de gewenste aansluiting op de arbeidsmarkt omdat hun cognitieve, maar vooral ook sociale en praktische vaardigheden onvoldoende ontwikkeld zijn. Vaak is er wel voldoende onderwijsaanbod maar we merken dat het handelingsrepertoire van onderwijsprofessionals ontoereikend is om adequaat in te spelen op de specifieke onderwijsbehoeften van deze leerlingen.

Dit beeld wordt bevestigd door de Inspectie van het Onderwijs die signaleert dat een toenemend aantal leerlingen uitstroomt onder hun ontwikkelingsperspectief, m.a.w. de geformuleerde ambities worden niet gerealiseerd. Dit kan wellicht deels worden toegeschreven aan de effecten van de corona-epidemie maar daarnaast stelt de Inspectie vast dat het onderwijs aan VSO-leerlingen te weinig effectieve leskenmerken bevat (Staat van het Onderwijs, 2022, p.136 e.v.).

Hoe dit probleem zich in scholen manifesteert

Leerlingen met speciale onderwijsbehoeften hebben behoefte aan de expliciete inzet van pedagogische en didactische vaardigheden en dat is nu juist waar het in het VSO te vaak aan ontbreekt. De inspectie signaleert dat leraren het lesniveau niet voldoende op de leerlingen afstemmen, onvoldoende effectieve instructie geven en te weinig denkvragen stellen. Ze geven daarmee te weinig oefening in zelfregulatie, terwijl juist dit 'leren leren' voor deze doelgroep onontbeerlijk is. Op veel scholen is het opbrengstgericht werken wel geïntroduceerd maar we zien nog te vaak dat docenten dit niet planmatig en cyclisch inzetten. Vooral het evalueren en op basis daarvan bijstellen van doelen ontbreekt. De scholing van onderwijsprofessionals is vaak ongericht en daarmee onvoldoende effectief.

Op welke wijze kan een goede match tussen het probleem en de gekozen aanpak worden gewaarborgd?

Wij zetten de in het regulier onderwijs beproefde didactische bouwstenen van Kirschner (2019) in om VSO-leraren systematisch te professionaliseren en de kwaliteit van hun lesgeven te verhogen. Deze didactische bouwstenen sluiten heel goed aan bij de problemen die we signaleren in het handelen van de VSO-leraren. De aanpak die we daarbij kiezen is de in het (v)so beproefde Interactieve Leerbibliotheek (IL) die voor leraren een effectief observatie- en leerinstrument biedt.

Dat instrument monitort en bevordert de didactische vaardigheden van docenten in het so en vso dankzij doorvertalingen naar de praktijk van de 12 didactische bouwstenen en systematisch gereedstaande werkopdrachten en criteria. Het brengt daarnaast in kaart welke vaardigheden geschikt zijn om de professionele ontwikkeling te monitoren, te bevorderen en te evalueren.

In deze interventie wordt informatie verzameld en geïnterpreteerd over de effecten van het lesgeven op het leren van de leerling. Dat kan door middel van externe begeleiding bij observatie, het voeren van gesprekken en het samen met de externe begeleider analyseren van de didactische hobbels. De interventie is gericht op het versterken van de metacognitieve kennis van de leraar. De leraar is zich tijdens het plannen van lessen en het lesgeven steeds bewust van de drie kernprocessen van het leren:

- waar de leerlingen staan in hun leerproces;
- waar ze naar toe op weg zijn;
- en hoe ze daar het beste kunnen komen.

Om deze drie kernprocessen vorm te geven, maken in onze interventie de leraren tijdens hun lessen stapsgewijs steeds effectiever gebruik van de 12 bouwstenen voor effectieve didactiek van Kirschner (2019).

De onderbouwing van (veronderstelde) werking van de Interventie met een theorie en/of (praktijk)redenering

Een aanpak volgens de 12 bouwstenen voor effectieve didactiek van Kirschner (2019) komt in het reguliere po, vo en ho goed van de grond. De interventie kan samen met het door NRO geïnitieerde onderzoek laten zien, dat met een speciaal op het (v)so gerichte implementatie, zo'n aanpak ook werkt in het (v)so.

De interventie betreft een krachtige professionaliseringsaanpak die leraren de mogelijkheid biedt hun eigen leerprocessen te reguleren. De aanpak is gericht op het leren toepassen van beproefde didactische leerstrategieën in de lessen en wordt direct gekoppeld aan de dagelijkse onderwijspraktijk.

De interventie ontleent zijn impact aan de toepassing van bewezen didactische principes van Kirschner (2019) in een beproefd leerprogramma voor de leraar met competenties, gedragskenmerken, werkopdrachten en criteria die in een digitale interactieve leerbibliotheek (IL) laagdrempelig voor de leraar beschikbaar zijn.

Een tweede impactbevorderaar is de coaching en training 'on the job' waar de vakkundige begeleiders elk van de deelnemende leraren verspreid over het cursusjaar observeren, begeleiden en monitoren bij verbeterlagen.

Het te gebruiken instrument (de digitale IL) heeft zijn praktische waarde voor de doelgroep van (v)so-onderwijs bewezen in eerdere interventies op het gebied van effectief 'baangericht' onderwijs aan (v)so-leerlingen.

De onderbouwing van de impact van het 12-bouwstenenmodel van Kirschner (2019) is vrij eenvoudig. Het verzorgen van een goede les is een van de kerntaken van een leraar. Onderzoek naar wat wel en niet werkt in het onderwijs en waarom dat zo is, richt zich derhalve op het inzetten van bewezen en effectieve leer- en lesstrategieën in het onderwijs. Zonder kennis van de strategieën bij de leraar is het onmogelijk om de volgende effectieve leerstap voor leerlingen te ontwerpen. Zowel de cognitieve psychologie als gevalideerde lerareneffectstudies leveren gevalideerde inzichten die in de praktijk van het Nederlandse en Vlaamse onderwijs getoetst zijn en daarna samengevat in 12 wijze lessen.

De wijze waarop de Interventie bijdraagt aan het opbouwen van nieuwe kennis en het creëren van meerwaarde voor scholen in het vmbo, pro of (v)so

Gerichte leerinterventies voor leraren hebben een meerwaarde voor leerlingen en school. Het gaat in de interventie om het specifiek en gericht toepassen van bestaande kennis. En daar ligt ook de meerwaarde voor (v)so-scholen: de mogelijkheid om de 12 bouwstenen van Kirschner (2019) ook toe te passen in het (v)so.

Deelnemende (v)so-scholen bouwen samen met de experts kennis op over in de eigen context best passende, gevalideerde en maximaal effectieve didactiek. De aanpak maakt leraren niet alleen bewust van de cognitieve aspecten van het leren, maar ook van de motivationele en de metacognitieve kanten ervan. Daarnaast zorgt de interventie ervoor dat de leraren op de deelnemende scholen niet alleen een spiegel voorgehouden krijgen, maar ook daadwerkelijk aan de slag gaan met zichzelf op basis van testen en gegenereerde testresultaten. De geaggregeerde uitkomsten van de interventie worden gedeeld in de sectorraad GO.

BC2a. Plan van aanpak – praktische uitvoerbaarheid

Geef een duidelijke beschrijving van het Plan van aanpak van de implementatie van de Interventie. Besteed hierbij in ieder geval aandacht aan de volgende onderdelen:

- *Planning*
- *De deelnamebereidheid onder scholen*
- *De externe randvoorwaarden (d.w.z. beschikbaarheid leerkrachten, tijd, ruimte, etc.)*
- *Capaciteit Implementatieteam Interventie (bij opgegeven maximaal aantal leerlingen)*

Bij de implementatie van de interventie zijn extern betrokken: projectleider en -secretaris; daarnaast 4 begeleiders/assessoren, 1 assessorentrainer en 1 bouwstenentrainer.

We onderscheiden 5 stappen. Elke stap maakt de implementatie van de didactische bouwstenen concreter. Via vooroverleggen in de eerste fase (RICHTEN), gevolgd door een inzicht en ontwerp genererende voormeting per leraar (INRICHTEN) wordt de opgave voor de leraar heel concreet in eigen werkopdrachten per bouwsteen (VERRICHTEN). Borging van het leren vindt vervolgens plaats door een nameting en gerichte feedback. Het traject kent een voorlopig slot als de implementatie van het geleerde schoolbreed wordt opgepakt (IMPLEMENTEREN). Afhankelijk van de uitkomsten kiest een school vervolgens zelf voor een passend vervolg.

De eerste 5 lesweken zijn voor afstemming, inzicht in de leerbehoeftes van de deelnemende leraren en het maken van een planning. De externe begeleiders stemmen hun logische 'voorbeeldrol' af met de beoogde nieuwe begeleiders in de school. Hiermee wordt eigenaarschap in de school beoogd, worden verwachtingen gemanaged en wordt daarnaast houvast in het project geboden voor elk van de deelnemende leraren.

De tweede 5 lesweken leveren op basis van een voormeting per leraar persoonlijke leervragen op, die resulteren in een persoonlijk maatwerkplan. De leidinggevende, de collega en de leraar zelf leveren input voor dit maatwerkplan. De lesweken 11 t/m 19 staan voor de leraar in het teken van het uitwerken van de eigen werkopdrachten. Onze digitale leerbibliotheek levert de leraar gevalideerde opdrachten op basis van de leerbehoeftes uit het persoonlijk maatwerkplan.

De lesweken 20 t/m 24 zetten in op grondige reflectie na een nameting die gevolgd wordt door feedback van collega, leidinggevende en begeleider. Deze laatste 5 weken zijn bedoeld voor de implementatie in de schoolorganisatie van de leeropbrengsten betreffende de didactische bouwstenen.

RICHTEN

Stap 1 (lesweek 1-5)

Afstemming, uitvraag en roadmap

Met de deelnemende (v)so scholen, -leraren en externe experts staat geagendeerd:

- Algemeen projectteam (doelen, deelnemers, planning, werving, begeleiding, overleg- en verslagmomenten)
- Per school de installatie van een 'dedicated' schoolprojectteam (doelen, deelnemers, planning, overleg- en verslagmomenten)
 - o de leernoodzaken en geplande opbrengsten
 - o manier van samenwerken
 - o deelnemers en hun taken en rollen
 - o beoogd eigenaarschap van schoolbegeleiders en de voorbeeldrol van de externe begeleider
 - o uitvraag onder de 8 deelnemende leraren op leerbehoeftes

INRICHTEN

Stap 2 (lesweek 6-10)

Voormeting en maatwerkplan per docent

In de school wordt met de deelnemende leraren, mede op basis van de aangeleverde leerbehoeftes, een eerste uitgangswaarde op de gedragscriteria opgesteld bij elk van de 12 didactische bouwstenen (in schaal 1, 2 of 3 resp. niet aanwezig, latent aanwezig en aantoonbaar aanwezig). Deze uitgangswaarde wordt gebaseerd op:

- lesobservaties en nagesprekken door externe begeleider//assessor
- eigen feedback van de leraar
- feedback van collega van de leraar
- feedback van de leidinggevende van de leraar

Uit de uitslagen maakt de leraar samen met de externe begeleider een eigen maatwerkplan. Uit de interactieve leerbibliotheek worden per bouwsteen en op basis van de meetuitkomsten de relevante werkopdrachten geselecteerd. Er worden afspraken gemaakt over de oplevering van de uitgevoerde opdrachten.

TWAALF BOUWSTENEN VOOR EFFECTIEVE DIDACTIEK

1. Activeer relevante voorkennis
2. Geef duidelijke, gestructureerde en uitdagende instructie
3. Gebruik voorbeelden
4. Combineer woord en beeld
5. Laat leerstof actief verwerken
6. Zoek manieren om te achterhalen of de hele klas het begrepen heeft
7. Ondersteun bij moeilijke opdrachten
8. Spreid oefening met leerstof in de tijd
9. Zorg voor afwisseling in oefentypes
10. Gebruik toetsing als leer- en oefenstrategie
11. Geef feedback die leerlingen aan het denken zet
12. Leer je leerlingen effectief leren

Afbeelding: De 12 bouwstenen voor effectieve didactiek van Kirschner (2019)

VERRICHTEN

Stap 3 (lesweek 11-19)

Werkopdrachten uitvoeren, coaching, learning en training

In de weken 11-15:

- voert de leraar in de eigen lespraktijk de werkopdrachten uit
- heeft de leraar gesprekken met de begeleider over de uitvoering

Gedurende de lesweken 16-19:

- werven en trainen van 1 deelnemer per school voor assessorschap op de 12 bouwstenen
- werven en groeps-trainen van deelnemers voor beheersing generieke bouwstenen

Stap 4 (lesweek 20-24)

Nameting en reflectie op uitgevoerd maatwerkplan per docent

Met de deelnemende leraren wordt gewerkt naar een concrete leeropbrengst op de gedragscriteria bij elk van de 12 didactische bouwstenen (in schaal 1, 2 of 3 resp. niet aanwezig, latent aanwezig en aantoonbaar aanwezig) op basis van

- lesobservatie door externe begeleider//assessor
- eigen feedback
- feedback van collega
- feedback van leidinggevende
- reflectieverslag en duiding van de uitslagen door de leraar over eigen opbrengst
- bespreking successen en aandachtspunten

IMPLEMENTEREN

Stap 5 (lesweek 25-30)

Implementatie van het geleerde in de organisatie

- bespreking van de testuitslagen en de *reflecties*
- aanbevelingen voor personeelsbeleid
- aanbevelingen voor opfrustrajecten en herhaaltrainingen zodat iedere 3 jaar de 12 bouwstenen langskomen bij de leraar

De deelnamebereidheid onder scholen

De ons bekende (v)so-scholen geven aan graag beschikbaar te zijn voor de implementatie van dit plan. Uitgangspunt is in totaal 32 leraren op 4 scholen.

De externe randvoorwaarden (d.w.z. beschikbaarheid leerkrachten, tijd, ruimte, etc.)

De start is in leerjaar 2024-2025. Dit geeft de scholen voldoende gelegenheid om leraren vrij te spelen voor dit programma. De leraren verwerken de opdrachten in de eigen lessen. Daarnaast zullen er in elk van de 5 fases overlegmomenten zijn, begroot op totaal 32 uren per leraar. Het verdient de aanbeveling dat de deelnemende leraar voor deze 32 uur vrij geroosterd wordt. Per school worden afspraken gemaakt over online- en live overlegmomenten en -plekken.

Capaciteit Implementatieteam Interventie (bij opgegeven maximaal aantal leerlingen)

Het implementatieteam dat de 32 leraren vooral 'on the job' begeleidt, bestaat uit een projectleider, 4 assessoren/begeleiders en een secretaris voor verslag en samenwerking met de onderzoekers. In hun begeleiding van 8 leraren (8 d.), lesobservaties (8 d.) verslaglegging (4 d.) en overleg/organisatie (4 d.) vraagt dit project per begeleider/assessor 24 dagen (192 uur) en gezamenlijk 96 dagen (768 uur). Voor het separaat vooraf werven van de scholen en de afstemming vooraf en tijdens het traject met de onderzoekers zijn 8 werkdagen (64 uur) begroot. Voor de over all-projectleider worden 35 dagen (280 uur) voorzien.

In de periode van Stap 3 kunnen zich trainingsnoodzakken aandienen. De voorbereiding, organisatie en uitvoering van de benodigde 'in-company' maatwerktrainingen wordt begrensd op 12 dagen (96 uur).

Ieder van de 4 scholen levert 1 deelnemer voor de groepstraining voor schoolgebonden assessoren (8 dagen/64 uur). Verslaglegging en samenwerking met de onderzoekers vergen voor de projectsecretaris 90 uur.

BC2b. Plan van aanpak – kwaliteit van het Implementatieteam

Geef een duidelijke beschrijving van het Implementatieteam van de Interventie (het type leden en de kwalificaties van de leden). Besteed hierbij in ieder geval aandacht aan het volgende:

- *Hoe het Implementatieteam ervaring heeft met of voor aanvang van de Opdracht getraind/opgeleid is om de Interventie te implementeren in de praktijk*
- *Op welke wijze het Implementatieteam ervaring heeft/zich flexibel op kan stellen richting de doelgroep van het vmbo, pro en (v)so*

Hoe het Implementatieteam ervaring heeft met of voor aanvang van de Opdracht getraind/opgeleid is om de Interventie te implementeren in de praktijk

Leden van het implementatieteam hebben de interventie zelf ontwikkeld en eerder geïmplementeerd. De interventie is een doorontwikkeling van een bestaande aanpak in het (v)so. De leden van het implementatieteam hebben deze bestaande aanpak bij meerder scholen geïmplementeerd en getraind.

Het implementatieteam is zeer ervaren in themagerichte implementatie van werkplekleren voor leraren en begeleiders in het (v)so en in de sociale werkvoorziening.

Op welke wijze het Implementatieteam ervaring heeft/zich flexibel op kan stellen richting de doelgroep van het vmbo, pro en (v)so

De leden van het implementatieteam hebben ruime ervaring in de advisering in het (v)so en zijn experts in het leveren van maatwerk. Ze kennen de leerlingen, besturen, begeleiders, ouders en leraren in het (v)so goed en zijn gewend om in ontwerp en uitvoering van maatwerkprogramma's zich flexibel op te stellen, zonder in de samenwerking met de leraren de afgesproken grote lijn uit het oog te verliezen.

BC3. Kosteneffectiviteit

Geef een duidelijke beschrijving van de kosteneffectiviteit van de Interventie (d.w.z. de verwachte baten ten opzichte van de kosten van de Interventie). Verwijs hierbij naar het Inschrijfformulier prijzen en tarieven (Bijlage L).

De interventie ziet op eigenaarschap bij 4 (v)so-scholen en 32 leraren. Dankzij intensieve en persoonlijke begeleiding, borging en training van eigen schoolassessoren en disseminatie naar de sectorraad GO genereert de interventie langjarige en duurzame impact.

De kosten van deze interventie van ruim € 200.000 voor (geschat) maximaal 500 leerlingen, maakt een investering van ±€ 400 per leerling (zie ook Bijlage L). Daar staat direct tegenover de impact op de 4 (v)so-scholen en (geschat) maximaal 500 leerlingen. Indirect is de impact voor het gehele (v)so-onderwijs.

De interventie behelst de implementatie van 12 bewezen didactische principes op een in het (v)so bewezen effectieve manier. De leraren en scholen zijn na het implementatiejaar zelfstandig in staat hun leerlingen blijvend didactisch verantwoord te begeleiden. Dat heeft niet alleen impact op de huidige leerlingen van de betrokken leraren en scholen, maar ook op de (vele) toekomstige leerlingen van deze leraren en scholen. Daarmee is de uiteindelijke investering per leerling veel lager dan de genoemde ±€ 400.

De conclusie is gerechtvaardigd dat op basis van de aangeleerde vaardigheden, onderzoek naar en borging van deze methodiek hogere leeropbrengsten en daarmee lagere kosten per (v)so-leerling verwacht mogen worden.

Maximaal aantal leerlingen (op basis van capaciteit Implementatieteam Interventie)	500
---	-----